

Darparu cynhyrchion mislif yn rhad ac am ddim i bob person sy'n cael mislif yng Nghymru

Y Pwyllgor Deisebau | 13 Medi 2021
Petitions Committee | 13 September 2021

Cyfeirnod: SR21/00497

Rhif y ddeiseb: P-06-1177

Teitl y ddeiseb: Darparu cynhyrchion mislif yn rhad ac am ddim i bob person sy'n cael mislif yng Nghymru

Geiriad y ddeiseb:

Nid yw'r £3.1 miliwn a ddarperir i ysgolion yng Nghymru i brynu cynhyrchion mislif yn ddigon i gadw pob merch ifanc allan o dlodi mislif ac mewn addysg. A minnau wedi profi embaras mislif yn uniongyrchol, gwn sut deimlad yw eistedd drwy wers, yn gwaedu drwy fy nghynnyrch mislif oherwydd bod gen i ormod o gywilydd gofyn i ffrind, neu athro, a gawn fenthyg y cynnyrch ganddyn nhw. Mae angen inni roi terfyn ar y stigma o ran y mislif, a rhoi cynhyrchion mislif am ddim i bob merch. Ni all 1 o bob 10 merch 14-21 oed yn y DU fforddio cynhyrchion mislif. Mae 49 y cant o ferched wedi colli diwrnod ysgol oherwydd hyn. Mae merched ifanc yn peryglu eu hiechyd corfforol drwy wneud cynhyrchion mislif eu hunain o hancesi papur, sanau a bagiau plastig. Nid problem i ferched ifanc yn eu harddegau yn unig mo hon. Mae 56 y cant o ferched ifanc 18-24 oed wedi gorfod mynd ddiwrnod heb gynhyrchion mislif hanfodol, neu ddefnyddio llai ohonynt oherwydd prinder arian. Mae llawer o fenywod yn teimlo cywilydd oherwydd eu mislif, ac maen nhw hyd yn oed yn teimlo cywilydd ynglŷn â phrynu cynhyrchion mislif angenrheidiol iddyn nhw'u hunain. Mae'r cywilydd hwn yn hynod niweidiol gan ei fod yn atal sgysiau angenrheidiol am y mislif, sy'n arwain at ddiffyg gwybodaeth am eu goblygiadau yn y pen draw. Er enghraifft, diffyg lleddfuo poen cramp mislif effeithiol, sy'n gallu arwain at effaith ar y gallu i weithio yn yr ystafell ddosbarth.

1. Cefndir

Thlodi mislif yw diffyg mynediad at gynhyrchion mislif oherwydd cyfyngiadau ariannol. Mae urddas yn ystod y mislif yn ymwneud â mynd i'r afael â thlodi mislif, gan hefyd sicrhau bod cynhyrchion ar gael yn rhad ac am ddim ac yn hygyrch i bawb sy'n cael mislif yn y ffordd fwyaf ymarferol ac urddasol.

Mewn arolwg a gynhaliwyd yn 2017 gan Plan International UK, sef elusen blant fyd-eang, canfu, o blith 1000 o fenywod rhwng 14 a 21 oed, fod 10 y cant ohonynt yn methu â fforddio cynhyrchion mislif. Dywedodd Lucy Russell, Rheolwr Ymgyrchoedd y DU:

Distributing products at school, including reusables, could play a role in ensuring that no girl struggles to afford sanitary wear.

Mewn arolwg arall gan Plan International UK yn ystod y cyfnod clo COVID-19 cyntaf yn 2020, canfu bod gan 30 y cant o ferched 14-21 oed broblemau gyda naill ai fforddio neu gael gafael ar gynhyrchion mislif yn ystod y cyfyngiadau. Dywedodd Plan International UK ei fod yn croesawu sicrhau bod cynhyrchion mislif ar gael yn rhad ac am ddim mewn ysgolion ond, gydag ysgolion a chanolfannau ieuencid ar gau yn ystod y cyfyngiadau symud, roedd llawer o ferched wedi'u gadael heb wybod ble i gael gafael ar adnoddau am ddim.

Yn flaenorol ledled y DU, ychwanegwyd TAW o 5 y cant ar gynhyrchion mislif, gan gynnwys tamponau, padiau a thywelion. Fe wnaeth Llywodraeth y DU gael gwared ar y "dreth tampon", fel y'i gelwir, ar ddechrau 2021.

Yn 2020, yr Alban oedd y wlad gyntaf yn y byd i sicrhau bod cynhyrchion mislif ar gael yn rhad ac am ddim.

2. Camau gweithredu gan Lywodraeth Cymru

Ar 23 Mawrth 2018, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru £1 miliwn o gyllid newydd i fynd i'r afael â thlodi mislif ac urddas o ran mislif yng Nghymru. Dyrannwyd £440,000 dros ddwy flynedd i awdurdodau lleol fynd i'r afael â thlodi mislif mewn cymunedau lleol, gyda £700,000 o arian cyfalaf ychwanegol ar gael i wella cyfleusterau ac offer mewn ysgolion. Dywedodd Julie James, sef Arweinydd y Tŷ a'r Prif Chwip ar y pryd:

It is unacceptable that some women and girls in Wales cannot afford to buy essential feminine hygiene products when they need them. I am committed to doing everything I can to tackle this inequality.

Ar **5 Mawrth 2019**, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru y bydd cynhyrchion hylendid rhad ac am ddim yn cael eu cynnig mewn ysbytai yng Nghymru. Dywedodd y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol ar y pryd, Vaughan Gething:

Ar hyn o bryd, mae'r ddarpariaeth o gynhyrchion misglwyf ar gyfer cleifion mewnol mewn ysbytai yn amrywio ledled Cymru, gan fod gan bob bwrdd iechyd ei bolisi ei hun. Rwyf am sicrhau bod pob menyw sy'n mynd i ysbyty yng Nghymru yn gallu cael y cynhyrchion hanfodol hyn.

Cyhoeddwyd **Grant Urddas yn ystod Mislif i Ysgolion** ar 15 Ebrill 2019 gan y Prif Weinidog, a oedd yn cynnwys £2.3 miliwn o gyllid i ddarparu ystod o gynhyrchion mislif i ddisgyblion yn ysgolion cynradd ac uwchradd Cymru. Byddai'r grant yn darparu ystod o gynhyrchion mislif i dros 141,000 o ferched.

Dywedodd Mark Drakeford, y Prif Weinidog:

Mae'n hanfodol sicrhau bod digon o eitemau ar gyfer y mislif, yn ogystal â chyfleusterau da, ar gael i bob merch er mwyn iddyn nhw reoli eu mislif â hyder a goresgyn unrhyw rwystrau diangen i'w haddysg.

Fel rhan o'r Grant Urddas yn ystod Mislif, anogwyd ysgolion i ddefnyddio cynhyrchion amgylcheddol gynaliadwy y gellir eu haildefnyddio, er mwyn rhoi cymaint o ddewis â phosibl i ddysgwyr.

Ym mis **Rhagfyr 2019** ymrwymodd Llywodraeth Cymru gyllid i fynd i'r afael â thlodi mislif, gyda £3.3 miliwn wedi'i neilltuo ar gyfer 2020-21. Sicrhawyd bod £3.1 miliwn ar gael i ysgolion cynradd ac uwchradd a cholegau i ddarparu cynhyrchion mislif rhad ac am ddim i fyfyrwyr a allai fod eu hangen. Yn ogystal â hynny, ymrwymodd Llywodraeth Cymru i barhau i ddarparu £220,000 i awdurdodau lleol i ddarparu cynhyrchion mislif yn rhad ac am ddim mewn adeiladau cyhoeddus, fel llyfrgelloedd, a bydd awdurdodau lleol yn gallu penderfynu sut maent yn defnyddio'r arian hwnnw yn eu hardaloedd lleol. Dywedodd Jane Hutt, y Dirprwy Weinidog a'r Phrif Chwip ar y pryd:

Rydyn ni wedi gwneud cynnydd sylweddol gyda mynd i'r afael â thlodi mislif yn 2019 a bydd y cyhoeddiad yma am £3.1m o gyllid ar gyfer 2020-21 yn golygu y gallwn ni barhau i sicrhau urddas y mislif i bob menyw a merch yng Nghymru drwy ddarparu cynhyrchion a chyfleusterau priodol.

3. Camau gweithredu Senedd Cymru

Cynhaliwyd dadl yn y Senedd a phasiwyd [cynnig ar 2 Mai 2018](#) ar dlodi mislif a stigma, a gyflwynwyd gan Jane Hutt a Jenny Rathbone. Roedd y cynnig yn galw ar Lywodraeth Cymru i ystyried y gwaith ymchwil ar yr effaith bosibl ar ddysgu yn sgil tlodi mislif a'r stigma, i wella addysg ar y pwnc ac i roi eitemau mislif am ddim mewn sefydliadau addysg a thrwy fanciau bwyd.

Ar 12 Chwefror 2019, trafododd y Pwyllgor Deisebau ddeiseb a gyflwynwyd gan [Sefydliad y Merched Malpas](#) a oedd yn galw am ddarparu cynhyrchion hylendid am ddim i bob menyw mewn cartrefi incwm isel.

4. Camau gweithredu ar draws y DU

Cyflwynodd Llywodraeth y DU gynllun cynhyrchion mislif i ddarparu cynhyrchion mislif yn rhad ac am ddim i bob dysgwr yn 2019. Mae'r [canllawiau](#) diweddaraf (16 Rhagfyr 2020) yn nodi y bydd pob dysgwr mewn ysgolion gwladol a sefydliadau addysg i bobl ifanc 16 i 19 oed yn Lloegr yn parhau i gael mynediad at gynhyrchion mislif rhad ac am ddim yn eu man astudio yn 2021.

Cyflwynodd [Senedd yr Alban gyfraith](#) (12 Ionawr 2021) sy'n sicrhau bod cynhyrchion mislif ar gael am ddim i bobl sydd eu hangen. O dan y Bil, rhaid i ysgolion, colegau a phrifysgolion sicrhau bod amrywiaeth o gynhyrchion mislif ar gael yn rhad ac am ddim yn eu toiledau.

[Cymeradwyodd gweithrediaeth Gogledd Iwerddon gynllun peilot](#) (17 Rhagfyr 2020) i sicrhau bod cynhyrchion mislif ar gael am ddim i ddisgyblion mewn ysgolion cynradd ac uwchradd. Rhagwelir y bydd y cynllun peilot tair blynedd yn costio £2.6 miliwn. Dywedodd y Gweinidog Addysg, Peter Weir:

Providing free period products will help pupils manage their periods confidently as school, reduce anxiety and stress and enable students to focus on their learning.

Ym mis [Mai 2021](#), cyhoeddodd Diane Dodds, Gweinidog Economi Gogledd Iwerddon, gynllun peilot blwyddyn o hyd i ddarparu cynhyrchion mislif yn rhad ac am ddim i fyfyrwyr prifysgol. Dywedodd y Gweinidog:

This issue has the potential to seriously impact on students in higher education. Preventing attendance at classes, work placements, and even examinations could seriously hamper an individual's chances of successful completion of their course.

Bydd y cynllun peilot yn cael ei gynnal yn ystod y flwyddyn academaidd ar gyfer myfyrwyr sy'n mynychu Prifysgol Ulster, Prifysgol y Frenhines Belffast, Coleg Prifysgol Stranmillis a Choleg Prifysgol y Santes Fair.

5. Ymateb Llywodraeth Cymru i'r ddeiseb

Ymatebodd Jane Hutt AS, y Gweinidog Cyfiawnder Cymdeithasol, i'r ddeiseb ar 6 Awst 2021.

Amlygodd fod Rhaglen Lywodraethu 2021 - 2026 Llywodraeth Cymru yn cynnwys ymrwymadau i ymgorffori urddas yn ystod y mislif mewn ysgolion ac ehangu'r ddarpariaeth rad ac am ddim ar gyfer y mislif mewn cymunedau a'r sector preifat.

Dywedodd y Gweinidog fod gwaith wedi cychwyn ar ddrafft o Gynllun Gweithredu Strategol Urddas yn ystod Mislif, ond y gohiriwyd ei gyhoeddi oherwydd pandemig COVID-19. Disgwylir i gynllun diwygiedig gael ei gyhoeddi ar gyfer cynnal ymgynghoriad arno yn nes ymlaen eleni.

The Plan will include a wide range of actions linked to education, health, tackling period poverty, access to appropriate facilities and environmental issues. It will aim to tackle the stigma, myths, misunderstandings and lack of knowledge which persist as this will be key to ensuring people understand periods, are confident to talk about them and seek help or advice when needed, whether they have periods or not.

Eglurodd y Gweinidog y byddai'n croesawu barn y deisebydd fel rhan o'r broses o ymgynghori ar y Cynllun Gweithredu Strategol ar Urddas yn ystod y Mislif yn yr hydref.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.